

اهمیت و جایگاه باغ ایرانی در شکل گیری و تکوین هویت و کیفیت منظر شهری

اصغر دانشمند

فارغ التحصیل رشته مهندسی معماری دانشگاه آزاد اسلامی واحد سمنان

چکیده- فضاهای معماری و شهری پدیده های کالبدی هستند که بازتاب بسیاری از خصوصیات فرهنگی، اجتماعی و تمدنی یک جامعه را دارا می باشند. از این رو می توان آنها را تجسم کالبدی بخشی از تاریخ و فرهنگ جامعه به شمار آورد. شهرها به عنوان یکی از مهم ترین مکان های زیست انسان در دو قرن گذشته طبیعت و اکوسیستم را مورد تعرض قرار داده اند. در جریان مقابله با این تعارض، برنامه ریزی محیطی، توسعه فضای سبز، بهبود شرایط زیستی و توجه به ارزش های اکولوژیکی و اجتماعی از مهم ترین راهبردهای قرن حاضر برای توسعه پایدار شهری به شمار می روند. آنچه که در قرن حاضر مورد توجه قرار گرفته است در معماری ایرانی با مفهومی بسیار غنی و با عنوان باغ ایرانی سال هاست که مورد بحث در ادبیات و متون معماری و شهرسازی بوده است. متأسفانه در شهرسازی امروز ما، هر روز بیش از گذشته باغ ایرانی به معنایی که عموم می شناسند، از محیط شهرهای ما رخت برمی بندد و این طور به نظر می رسد که جای آن را گرفته است. در بسیاری از شهرهای امروزی، فضاهایی تحت عنوان باغ، پارک، فضای سبز و ... ایجاد می شود که طراحی و اجرای آنها معمولاً با شیوه های سلیقه ای و بدون بهره مندی از یک مبانی نظری در عرصه باغ سازی صورت می گیرد. دقت در نمونه بوستان ها و پارک های معاصر این نکته را روشن می کند که جامعه ایران به عنوان تمدنی که خود ایجادکننده باغ و دارای یکی از سبک های مهم باغ سازی در جهان است، فاقد روشنی جدید برای طراحی باغ و پارک است. این روش جدید می تواند از باغ سازی ایرانی الگو بگیرد یا خوانشی مجدد از باغ ایرانی باشد؛ از این رو قبل از هر اقدامی لازم است که این پدیده منحصر به فرد به درستی شناخته شده و در پی آن معیارهایی براساس سبک باغ ایرانی برای طراحی فضاهای سبز مدرن که با زندگی امروز تناسب داشته باشد تدوین و به مرحله اجرا گذارده شود. روش تحقیق در این پژوهش با توجه به ماهیت بحث به صورت توصیفی تحلیلی- و در بستر مطالعات کتابخانه ای می باشد. مهمترین نتیجه این مقاله این است که در معماری ایرانی توجه به باغ ایرانی به عنوان نهایت منظر شهری پایدار ارتباطی تنگاتنگ با هویت معماری شهری ایرانی دارد. که با دقت در نحوه تعامل این دو مقوله می توان به راهکارهای مناسبی برای طراحی و ساخت شهرهای آینده معماری معاصر ایران همت گمارد.

واژه های کلیدی: معماری بومی، باغ ایرانی، پارک، پایداری، فضای سبز.

مقدمه

های غنی و فرهنگ کهن ساکنان این سرزمین و با نگاهی عمیق تر، واژگونی هنر زمانه است [۱]. فضاهای شهری در گذشته علاوه بر اینکه مکان انجام بسیاری از فعالیت های اقتصادی به شمار می آمدند محل ملاقات و گفتگوی شهروندان بوده، افراد در این مکان گرد هم می آمدند و برمبنای سنت های کهن با یکدیگر ارتباط برقرار کرده و معاشرت می نمودند. محیط های شهری جایی بود که در آن انسان به ارضای نیازهای اجتماعی خود می پرداخت و خانواده

شهرهای کهن ایران، به زیباترین وجه بیانگر هویت کالبدی و بصری برای درک کارکردشان بودند. لیکن امروز منظر شهرها فاقد چنین هویتی اند. به طور کلی می توان گفت با استفاده از نشانه هایی که انعکاس دهنده ی فرهنگ و اعتقادات ساکنان شهر و عامل بازنمایی هویت آنان باشد، منظر شهری را سازماندهی نمود. اگر فضاهای شهری عرصه تجلی فرهنگ و تاریخ ملت ها شمرده شوند آن گاه می توان پذیرفت آنچه که امروز در شهرهای ایرانی رخ می نماید، نوعی عدول از ارزش